

מאת: ג'ראלד שטיינברג, מאמר אורח
יום שבת, 23 במרץ 2013, 4:34

פער עמוק נטוע בין נתניהו הריאליסט לבין אובמה הדמוקרט-ליברלי. אולם פרופ' ג'ראלד שטיינברג מזכיר כי גם רוזולט, צרצ'יל וסטאלין עשו מה שהיו צריכים לעשות חרף העוינות תגיות: ברק אובמה, בנימין נתניהו
האם בכהונתם השנייה יצליחו בנימין נתניהו וברק אובמה להגיע להבנות, או לפחות יימנעו ממחלוקות וישתפו פעולה בקביעת מדיניות שתשרת את טובתם של הישראלים והאמריקנים כאחד? התשובה אינה תלויה באישיותם. מנהיגים רציניים משאירים מאחור את דעותיהם הפרטיות כשהדבר נוגע לנושאים רציניים. צרצ'יל, רוזולט וסטאלין עשו מה שהיו צריכים לעשות, חרף העוינות העמוקה. גם סאדאת ובגין לא היו צריכים לשחק גולף יחד בכדי לדון בתהליך השלום

הפער בין נתניהו ואובמה נטוע בתפיסתם השונה את הפוליטיקה הבינלאומית בכלל, וזו של המזרח התיכון בפרט. המנהיג הישראלי הוא ריאליסט בכל רמ"ח איבריו, או פסימיסט, הרואה את הסכנה במה שתומאס הובס (1588-1679) כינה "מלחמת כל בכל" של הפוליטיקה הבינלאומית. במסגרת זו, ישראל בולטת כמדינה יהודית בודדת ופגיעה במזרח התיכון הבלתי יציב. עבור נתניהו, גופים בינלאומיים כמו מועצת האו"ם לזכויות אדם נתפסים כמושחתים ומשתמשים בחזות משפטית מרשימה אך ריקה מתוכן

מנגד, אובמה הוא דמוקרט-ליברלי הדוגל בגישה אידיאליסטית, או אופטימית, ובדומה לעמנואל קאנט (1724-1804), מאמין בכוח החוק הבינלאומי והדיאלוג שיביאו את השלום. עבורו, השימוש בכוח צבאי הוא מוצא אחרון, השמור רק נגד סוציופטים כדוגמת בן-לאדן. הוא השקיע מאמצים רבים ומיותרים במטרה להיפטר מנשק גרעיני, ושם בעדיפות ראשונה את סיום הנוכחות האמריקנית בעירק ובאפגניסטן. אידיאליזם זה משתקף גם באנשי המפתח שמינה ובחידוש השתתפותה של ארצו במועצת זכויות האדם

ניגודיות זו חיונית להבנת ההבדלים בין שני המנהיגים בנוגע לאופן מניעת נשק גרעיני מאיראן. אובמה מאמין שהדרך היא משא ומתן, ולאור סבב השיחות הקרב וכישלון העבר בתחום זה, נראה כי הוא עדיין לא ויתר. בניגוד לכך, נתניהו שולל את התקוות לשינוי במדיניות האיראנית ללא איום של שימוש בכוח, ואומר כי "מילים לבדן לא יעצרו את איראן. סנקציות לבדן לא יעצרו את איראן. צריך ללוות אותן באיום צבאי ברור שייושם אם הסנקציות אכן ייכשלו"

לעבוד יחדיו כדי להגן על האינטרסים

הריאליזם הפוליטי מסביר גם את הזהירות של נתניהו בנוגע לפלסטינים. הגנה על נכסים ביטחוניים להפחתת הפגיעות היא חיונית, והציפיות לפריצת דרך שתוביל לשלום יציב הן מינימליות, שכן מרבית המנהיגים הערבים נתפסים כמחויבים אידיאולוגית למשחק סכום-אפס והתנגדות אלימה לכל מדינה יהודית, בלי קשר לגבולותיה. בנאומו בכנסת במאי 2011, אמר נתניהו: "מה אמרו המפגינים בעזה אתמול? הם צעקו שהם רוצים לחזור ליפו... מה אמר אתמול ראש החמאס בעזה? הוא אמר 'אנחנו רוצים לראות סוף למפעל הציוני'". כל פיוס דורש את הבנתה של החברה הערבית כי לא ניתן להרוס את ישראל, וכי סיום הסכסוך משרת גם את האינטרסים החיוניים ביותר שלה, כמו במקרה של מצרים וירדן

בשל כך, המשא ומתן של נתניהו מתבסס על הדדיות, בניגוד לויתורים חד-צדדיים שאינם

מועילים לתהליך השלום. לפני ארבע שנים, בתגובה ללחץ עז מצד אובמה, הצהיר נתניהו כי הוא תומך ב"פתרון שתי מדינות", ובכך הפך לראש הממשלה הראשון מטעם הליכוד שקיבל את עיקרון הריבונות הפלסטינית. בנוסף, הסכים נתניהו להקפאת הבנייה בהתנחלויות למשך עשרה חודשים. בתמורה, הוא דרש הכרה פלסטינית בישראל כמדינת הלאום של העם היהודי, בכדי ליצור יסודות יציבים למשא ומתן. כאשר אבו מאזן דחה זאת שוב ושוב והתנגד לביטויי הדדיות נוספים, הקפאת הבנייה הופשרה, וארבע שנים חלפו להן ללא שינוי. אובמה מצדו לא השיג דבר ממאמציו להכריח את נתניהו לפעול לפי התפיסה האמריקאית

עם סיום ביקורו של אובמה בישראל, ישנם סימנים לכך שנתניהו והוא הגיעו להבנות משותפות. הממשלה החדשה של נתניהו תכלול קולות הדוחפים לשינוי (במסגרת של הדדיות) והאמריקנים התוודעו לריאליזם ההובסיאני מצפון קוריאה ועד איראן, ההפגנות במצרים ושדות ההרג בסוריה. אובמה ונתניהו, כשני מנהיגים רציניים העוסקים בנושאים רציניים, צריכים להיות מסוגלים לעבוד יחדיו על מנת להגן האינטרסים החיוניים של שתי המדינות

NGO פרופ' ג'ראלד שטיינברג הוא מרצה לדיפלומטיה בינלאומית באוניברסיטת בר-אילן ונשיא מכון מחקר ירושלמי, Monitor,